Powszechny

dziennik praw państwa i rządu

dla

cesarstwa austryackiego.

Część LXXII.

wydana i rozesłana
w wydaniu wyłącznie niemieckiem: 19. Czerwca 1850, w wydaniu niniejszem dwujęzykowem:
25. Lipca 1850.

235.

Rozporządzenie ministra wyznań i oświecenia z dnia 3. Czerwca 1850,

obowiązujące dla wszystkich krajów koronnych, niższej Austryi, wyższej Austryi, Solnogrodu, Tyrolu, Czech, Morawii, Szląska, Galicyi, Krakowa, Bukowiny, Styryi, Karyntyi, Krainy, Tryestu i Pobrzeża, Dalmacyi,

którem się rozrządzają egzamina dojrzałości dla kończących nauki w roku szkolnym 1850. gimnazyalnych uczniów niektórych krajów koronnych, którzyby w następnym roku szkolnym na jakim uniwersytecie lub publicznym jakim fakultetowym zakładzie chcieli być imatrykulowani.

W załączeniu otrzymujesz Pan i t. d., i t. d. egzemplarze mego rozporządzenia co do egzaminu dojrzałości, z których po jednym egzemplarzu bezzwłocznie ma się udzielić każdemu gimnazyum kraju koronnego, reszta zaś zachować do własnego użycia rządowego.

Relacye które wedle Nru 8., tegoż rozporządzenia przez dyrektorów gimnazyalnych przesełane być mają, bez zwłoki doręczane być winny dotyczącym inspektorom gimnazyalnym, których mianowanie po ów czas wszędzie nastąpi.

Życzeniem mojem jest, aby zesłanie radców szkolnych nie należących do krajowej władzy szkolnej, ku przedsięwzięciu ustnego egzaminu nigdzie bez naglącej potrzeby miejsca nie miało, albowiem nader ważnem jest, żeby rzeczywiści inspektorowie gimnazyalni nabyli tego dokładniejszego obznajomienia się z gimnazyami, jakie właśnie egzamina dojrzałości sprawiają, i żeby oraz, zwłaszcza na początku, te ostatnie wszędzie wedle jednostajnych ile możności zasad przedsięwziętemi zostały. Samo tylko życzenie uczniów albo nauczycieli, ukończyć egzamina raczej przed- jak po wakacyach, nie usprawiedliwiałoby zatem zesłania takowego; owszem rozporządzenie dozwala przedsięwzięcia ustnego egzaminu także przed wakacyami, najszczególniej dla tego, aby inspektor tem pewniej uzyskał czas, osobiście ile możności egzamin przedsiębrać. Najłatwiej mógłby ustny egzamin całkiem albo częścią przed wakacyami być odbytym po gimnazyach tego miasta, gdzie inspektor stałe swe siedlisko ma, a oraz przezto zamierzony cel osiągniętym, wszakże inne powody w tej mierze dla innych gimnazyów rozstrzygnąć mogą.

Allgemeines

Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt

für das

Kaiserthum Oesterreich.

LXXII. Stück.

Ausgegeben und versendet in der deutschen Allein-Ausgabe am 19. Juni 1850;
in der gegenwärtigen Doppel-Ausgabe am 25. Juli 1850.

235.

Verordnung des Ministeriums des Cultus und Unterrichts vom 3. Juni 1850,

wirksam für die Kronländer Niederösterreich, Oberösterreich, Salzburg, Tirol, Böhmen, Mähren, Schlesien, Galizien, Krakau, Bukowina, Steiermark, Kärnthen, Krain, Triest und Küstenland, Dalmatien,

wodurch für, im Studienjahre 1850 absolvirende Gymnasialschüler mehrerer Kronländer, welche im nächsten Studienjahre an einer Universität oder einem öffentlichen Facultätsstudium immatriculirt werden wollen, Maturitätsprüfungen angeordnet werden.

In der Anlage erhalten etc. etc. Exemplare meiner Verordnung in Betreff der Maturitätsprüfung, wovon je Ein Exemplar jedem Gymnasium des Kronlandes unverzüglich mitzutheilen, die übrigen aber zum eigenen Amtsgebrauche zu bewahren sind.

Die nach Nr. 8. dieser Verordnung von den Directoren der Gymnasien einzusendenden Berichte werden den betreffenden Gymnasial-Inspectoren, deren Ernennung bis dahin allerwärts erfolgt seyn wird, ohne Säumniss zu übergeben seyn.

Ich wünsche, dass eine Delegation von Schulräthen ausser der Landesschulbehörde, zur Vornahme der mündlichen Prüfung, nirgends ohne dringende Nothwendigkeit Statt finde, da es höchst wichtig ist, dass die wirklichen Gymnasial-Inspectoren sich jene genauere Kenntniss der Gymnasien erwerben, welche eben die Maturitätsprüfungen gewähren, und dass zugleich, besonders Anfangs, die letzteren überall nach möglichst gleichen Grundsätzen vorgenommen werden. Der blosse Wunsch der Schüler oder Lehrer, die Prüfung lieber vor als nach den Ferien zu beenden, würde daher eine solche Delegation nicht rechtfertigen; vielmehr gestattet die Verordnung die Vornahme der mündlichen Prüfung auch vor den Ferien, hauptsächlich desshalb, damit der Inspector um so gewisser die Zeit gewinne, sie überall in eigener Person vornehmen zu können. Am leichtesten dürfte die mündliche Prüfung ganz oder theilweise an den Gymnasien der Stadt, wo der Inspector seinen bleibenden Wohnsitz hat, vor den Ferien abgehalten, und so der beabsichtigte Zweck erreicht werden können, doch können andere Gründe für andere Gymnasien entscheiden.

Blankiety na zaświadczenia dojrzałości natychmiast sporządzone być mają, równie też arkusze na protokoły wedle Nru. 13. rozporządzenia prowadzić się mające. Tabele przeglądu podług Nru. 11. rozporządzenia przez samych dyrektorów sporządzone być mogą.

Jeżeliby inspektor gimnazyalny z własności piśmiennych robót uczniów jakiego gimnazyum spostrzegł nieprzyzwoity jaki wpływ nauczycieli na roboty takowe, natenczas by to onemuż jak najsurowiej zganić wypadało, ustny egzamin z tego powodu zaostrzyć, a gdyby za potrzebne uważał, zarządzić drugi piśmienny egzamin w jego przytomności odbyć się mający.

Racz ... przyjąć upewnienie mego pełnego szacunku.

Thun m. p.

Załączenie do Nru. 235.

Rozporządzenie ministerstwa wyznań i oświecenia, którem się rozrządzają egzamina dojrzałości dla kończących nauki w roku szkolnym 1850. gimnazyalnych uczniów niektórych krajów koronnych, którzyby w następnym roku szkolnym na jakim uniwersytecie lub publicznym jakim fakultetowym zakładzie chcieli być imatrykulowani.

Teraźniejsze urządzenie uniwersytetów wymaga wyższego stopnia dojrzałości oddających się studyom, którą poznać zadaniem jest egzaminów dojrzałości. Postanowienia względem egzaminów dojrzałości w §§fach 78—88. drukowanego projektu organizacyi gimnazyów zawarte, wymagają urzeczywistnienia całego w tymże projekcie przepisanego urządzenia gimnazyów, a przeto nie mogą bez niesłuszności przeciw dotychczasowym uczniom gimnazyów zupełnie być wykonane; atoliż już teraz można zaprowadzić dla ostatecznych egzaminów gimnazyastów takowe urządzenie, które nic od uczniów nie wymaga, czegoby nie mogli wypełnić wedle dotychczasowego usposobienia gimnazyów, a które jednakże zabezpiecza uniwersytet od wstąpienia oczywiście niedojrzałych słuchaczy, zarazem też i przejście stanowi do tej formy egzaminów dojrzałości, która zupełnie swemu celowi odpowiada.

Rozporządza się przeto co następuje:

Po pierwsze. Ci uczniowie, którzy w roku szkolnym 1850. kończą ósmą klasę gimnazyalną w jakim austryackim kraju koronnym, wyjąwszy Węgry, Kroacyą i Slawonią, województwo Serbskie i banat Temeski, Siedmiogród i królestwo Lombardzko-Weneckie, nie mogą ani być imatrykulowani jako zwyczajni słuchacze na jakim w austryackich krajach koronnych znajdującym się uniwersytecie albo przy publicznym jakim fakultetowym zakładzie, ani też nie mogą uczęszczać na cudzym uniwersytecie z tym skutkiem, aby im tamże przebyty czas zupełnie albo częścią porachowanym był do ich prawnego czasu naukowego, nie poddawszy się wprzód egzaminowi dojrzałości, i nie otrzymawszy przytem zaświadczenia dojrzałości do wstąpienia do nauk fakultetowych.

Po drugie. Egzamin dojrzałości odbywać się będzie w każdem zupełnem publicznem gimnazyum pod przewodnictwem gimnazyalnego inspektora, któremu poddać się mają:

a) publiczni uczniowie gimnazyum;

b) prywatyści tegoż gimnazyum, jeżeli tak ci jak owi przejść zamierzają do studyum fakultetowego;

Die Blanquetten für die Maturitätszeugnisse sind sogleich anzufertigen, eben so die Bögen für die nach Nr. 13 der Verordnung zu führenden Protokolle. Die Uebersichtstabellen nach Nr. 11 der Verordnung können von den Directoren selbst angefertigt werden.

Sollte der Gymnasial-Inspector aus der Beschaffenheit der schriftlichen Arbeiten der Schüler eines Gymnasiums einen ungebührlichen Einfluss der Lehrer auf diese Arbeiten entnehmen, so hätte er diess auf das Strengste zu rügen, die mündliche Prüfung dafür zu verschärfen, und wenn er es für nöthig hält, eine zweite in seiner Gegenwart abzuhaltende schriftli he Prüfung anzuordnen.

Genehmigen etc. etc. die Versicherung meiner vollkommensten Hochachtung.

Thun *m. p.*

Beilage zu Nr. 235.

Verordnung des Ministeriums des Cultus und Unterrichts, wodurch für im Studienjahre 1850 absolvirende Gymnasial-Schüler mehrerer Kronländer, welche im nächsten Studienjahre an einer Universität oder einem öffentlichen Facultätsstudium immatriculirt werden wollen, Maturitätsprüfungen angeordnet werden.

Die gegenwärtige Einrichtung der Universitäten setzt einen höhern Grad von Reife der Studirenden voraus, welche zu erproben die Aufgabe der Maturitätsprüfungen ist. Die in dem gedruckten Entwurfe der Organisation der Gymnasien in den §§. 78—88 enthaltenen Bestimmungen über die Maturitätsprüfungen erfordern die Verwirklichung der ganzen in jenem Entwurfe vorgezeichneten Einrichtung der Gymnasien, und können daher gegenwärtig ohne Unbilligkeit gegen die bisherigen Schüler der Gymnasien nicht vollständig in Wirksamkeit gesetzt werden; es ist jedoch auch jetzt schon möglich, den Schlussprüfungen der Gymnasisten eine Einrichtung zu geben, welche nichts von den Schülern heischt, was diese nicht nach der bisherigen Beschaffenheit der Gymnasien leisten konnten, und dennoch die Universität gegen den Eintritt offenbar unreifer Hörer sicher stellt, zugleich aber auch den Uebergang bildet in diejenige Form der Maturitätsprüfungen, welche ihrem Zwecke völlig entspricht.

Demnach wird folgendes angeordnet:

Erstens. Diejenigen Schüler, welche im Schuljahre 1850 die achte Classe eines Gymnasiums in einem österreichischen Kronlande, mit Ausnahme von Ungarn, Croatien und Slavonien, der Woiwodschaft Serbien und dem Temeser Banate, Siebenbürgen und dem lombardisch-venetianischen Königreiche absolviren, können weder an einer in den österreichischen Kronländern gelegenen Universität oder an einem öffentlichen Facultätsstudium als ordentliche Hörer immatriculirt werden, noch können sie eine auswärtige Universität mit dem Erfolge besuchen, dass ihnen d e daselbst zugebrachte Zeit ganz oder theilweise in ihre gesetzliche Studienzeit eingerechnet werde, wenn sie sich nicht vorher einer Maturitätsprüfung unterzogen, und dabei das Zeugniss der Reife zum Uebertritt an ein Facultätsstudium erhalten haben.

Zweitens. Die Maturitätsprüfung wird an jedem vollständigen öffentlichen Gymnasium unter der Leitung des Gymnasial-Inspectors abgehalten, und es haben sich ihr zu unterziehen:

a) *die öffentlichen Schüler des Gymnasiums;*

b) *die Privatisten desselben Gymnasiums, in s fern die einen und die andern in ein Facultätsstudium überzutreten beabsichtigen;*

c) te osoby, które pierwej ukończyły jedną część zupełnego gimnazyum, a obecnie szczególne otrzymały pozwolenie do złożenia egzaminu dojrzałości.

Uczniowie, którzy kończą wprawdzie gimnazyum, lecz nie chcą wstąpić do studyów fakultetowych, lub też nie z początkiem szkolnego roku 1851. (4), nie mogą być zniewalani do złożenia egzaminu dojrzałości. Z takowemi przedsiębrać się ma zwyczajny egzamin semestralny, z czego semestralne otrzymają zaświadczenie.

Po trzecie. Egzamin jest piśmienny i ustny. Piśmienny przypada w drugiej połowie miesiąca Lipca, ustny z reguły w pierwszym miesiącu następnego roku szkolnego. Atoliż może być przedsięwziętym także i ustny egzamin na końcu miesiąca Lipca całkiem albo częścią w tych gimnazyach, gdzie tego miejscowe okoliczności inspektorowi dozwalają, i gdzie to z resztą stósownem się ukazuje.

Po czwarte. Ponieważ przyjmowanie do studyów fakultetowych z początkiem każdego półrocza nastąpić może, przeto oprócz tego odbywać się będzie egzamin dojrzałości, jeżeli zachodzi potrzeba tegoż, także i na końcu pierwszego półrocza roku szkolnego 1851. Uczniom, którzy w bieżącym roku szkolnym gimnazyum ukończyli, do woli zostawia się, z końcem tego roku szkolnego, lub z końcem następującego po nim półrocza stawiać się do egzaminów dojrzałości. W drugim przypadku poddać się mają z końcem bieżącego roku szkolnego egzaminowi semestralnemu (2), i ostro im zalecić należy, aby w następującem półroczu w swej klasie jako zwyczajni uczniowie zostawali.

Ci także, jeżeli używają uwolnienia od opłaty szkolnej lub stypendyum, jedynie z powodu powtórzenia najpierwszego półrocza dobrodziejstwa tego tracić nie mają, jeżeli w skutek prawnych postanowień, wynikłość ostatniego egzaminu semestralnego utraty takowej za sobą nie pociąga. Na swe usiłowania podczas pierwszego półrocza przyszłego roku szkolnego, otrzymają półroczne lub inne jakie zaświadczenie wystąpienia wedle osnowy §fu 89. projektu organizacyjnego, które przy zgłoszeniu się do egzaminu dojrzałości wykazać muszą.

Egzamin dojrzałości, na końcu pierwszego półrocza następującego roku szkolnego przedsiębrać się mający, co się tycze ustnej jego części nie ma się odbywać w każdem gimnazyum, lecz z reguły tylko w gimnazyum tego miasta, w którem inspektor gimnazyalny stałe swe zamieszkanie ma; uczniowie innych więc gimnazyów, które polecone są nadzorowi tego samego inspektora, tamże w czasie wyznaczonym znajdować się winni.

Po piąte. Przedmiotami egzaminu są:

a) dla piśmiennego egzaminu język ojczysty albo naukowy (piśmienne wypracowanie w tym języku, do czego 5 godzin dozwolić się winno);
łaciński (na tłumaczenie z tegoż dozwala się godzin 2, zaś na tenże godzin 3);
Drugi język krajowy, gdzie takowy w kraju koronnym istnieje:

b) dla ustnego egzaminu te same przedmioty, a nadto
religia, historya i fizyka.

Język naukowy każdego przedmiotu jest z reguły także językiem egzaminacyjnym.

Jezeli w jakim kraju koronnym istnieje więcej języków krajowych, natenczas tymczasowo z tego języka jako ojczystego lub naukowego egzaminować się ma, którego

c) *solche Individuen, welche früher einen Theil des vollständigen Gymnasiums absolvirt, und nun eine besondere Bewilligung zur Ablegung der Maturitätsprüfung erhalten haben.*

Schüler, welche zwar das Gymnasium absolviren, aber entweder nicht oder nicht mit Beginn des Studienjahres 1851 (4) in ein Facultätsstudium übertreten wollen, können zur Ablegung der Maturitätsprüfung nicht verhalten werden. Mit ihnen ist die gewöhnliche Semestralprüfung vorzunehmen und sie erhalten darüber ein Semestralzeugniss.

Drittens. Die Prüfung ist eine schriftliche und eine mündliche. Die schriftliche findet Statt in der zweiten Hälfte des Monats Juli, die mündliche in der Regel im ersten Monate des folgenden Schuljahres. Es kann jedoch auch die mündliche am Schlusse des Monats Juli an solchen Gymnasien ganz oder zum Theile vorgenommen werden, wo die Localverhältnisse es dem Inspector möglich machen, und wo es sich sonst als zweckmässig darstellt.

Viertens. Da die Aufnahme in die Facultätsstudien mit dem Anfange eines jeden Semesters erfolgen kann, so findet überdies die Abhaltung einer Maturitätsprüfung, wenn ein Bedürfniss dafür vorhanden ist, auch am Schlusse des ersten Semesters des Schuljahres 1851 Statt. Es steht den Schülern, welche im laufenden Schuljahre das Gymnasium absolviren, frei, am Schlusse dieses Schuljahres oder am Schlusse des darauf folgenden Semesters sich zur Maturitätsprüfung zu stellen. Im zweiten Falle haben sie am Schlusse des laufenden Schuljahres sich der Semestralprüfung zu unterziehen (2), und es ist ihnen ernstlich anzurathen, im folgenden Semester in ihrer Classe als ordentliche Schüler zu verbleiben.

Sie sollen auch, wenn sie die Befreiung vom Unterrichtsgelde oder ein Stipendium geniessen, wegen Wiederholung des nächsten Semesters allein diese Wohlthat nicht verlieren, wenn nicht etwa der Ausfall der letzten Semestralprüfung diesen Verlust den gesetzlichen Bestimmungen zufolge bewirkt. Ueber ihre Leistungen während des ersten Semesters des kommenden Schuljahres erhalten sie ein Semestral- oder ein anderes Abgangszeugniss nach Inhalt des §. 89 des Organisations-Entwurfes, welches bei der Meldung zur Maturitätsprüfung von ihnen zu produciren ist.

Die am Schlusse des ersten Semesters des folgenden Schuljahres vorzunehmende Maturitätsprüfung ist ihrem mündlichen Theile nach nicht an jedem Gymnasium, sondern in der Regel nur an einem Gymnasium der Stadt, in welcher der Gymnasial-Inspector seinen bleibenden Wohnsitz hat, abzuhalten; die Schüler anderer Gymnasien, welche der Aufsicht desselben Inspectors anvertraut sind, haben sich daher zur festgesetzten Zeit daselbst einzufinden.

Fünftens. Die Prüfungsgegenstände sind:

a) *für die schriftliche Prüfung die Mutter- oder Unterrichtssprache (ein Aufsatz in derselben, worauf 5 Stunden zu verwenden sind);*
Latein (Uebersetzung aus demselben 2 Stunden und in dasselbe 3 Stunden);
Griechisch (Uebersetzung aus demselben 3 Stunden),
Eine zweite Landessprache, wo eine solche im Kronlande besteht;

b) *für die mündliche Prüfung dieselben Gegenstände, und dazu*
Religion, Geschichte und Physik.

Die Unterrichtssprache eines jeden Gegenstandes ist in der Regel auch seine Prüfungssprache.

Wenn in einem Kronlande mehrere Landessprachen bestehen, so ist einstweilen diejenige als Mutter- oder Unterrichtssprache zu prüfen, welche wirklich durch die längere Zeit des Gym-

rzeczywiście przez dłuższy czas gimnazyalnych studyów dla uczniów jako języka naukowego używano, z tą suppozycyą, że tego języka w bieżącym roku szkolnym osobno uczono.

Jeżeliby to miejsca nie miało, natenczas ustny egzamin z tego przedmiotu odpada, piśmienny zaś na wszelki sposób miejsce ma.

Egzamin z drugiego języka krajowego miejsce ma tylko na żądanie ucznia, wyjąwszy, jeżeli takowy w bieżącym roku szkolnym dla wszystkich uczniów ósmej klasy jakiego gimnazyum był przedmiotem obowiązkowym. Wypadłość tego egzaminu wnieść się ma w zaświadczenie dojrzałości, takowa wszelakoż na teraz żadnego nie może mieć szkodliwego wpływu na ostateczne osądzenie co do dojrzałości ucznia, atoliż korzystnie w tej mierze skutkować może.

Uczniowie, którzy dotychczas dyspensowani byli od studyum greczyzny, nie mają być egzaminowani z tego języka przy egzaminie dojrzałości.

Po szóste. Względem tego, co uczniowie wypełnić mają, aby dostąpili zaświadczenia dojrzałości, czynią się następujące uwagi:

a) Piśmienne w języku ojczystym ułożyć się mające wypracowanie, przed innemi częściami egzaminu przeznaczone jest, wykazać, jakie jest ogólne uczniów wykształcenie. W temże więc wypracowaniu uczeń w ogólności okazać musi myślenie logicznie zdrowe, osobliwie jasność w urządzeniu swych myśli i oraz językową dokładność i obrotność. Ku temu potrzebno, aby tema znajdowało się w obrębie myśli jego; lecz ani to samo tema, ani też inne temu za nadto podobne wprzód już w szkole wypracowane być nie powinno.

b) W żyjących językach, w religii, historyi i fizyce egzamin na teraz, co do przedmiotu, na tem przestawać ma, co w ostatniem półroczu w szkole wykładanem było. Ściśle jednak zważać należy nie na to jedynie, czy uczeń przedmiot w pamięci zachował, lecz czy go dokładnie zrozumiał, a przeto wszędzie, gdzie tego zrozumienie wymaga, zwracać należy uwagę na to, jakie pierwej pobierał był nauki. Przy egzaminie z fizyki, każdego razu wybrać się ma także jeden oddział, któryby wymagał zastósowania matematycznych umiejętności ucznia.

c) Co się tycze języków starych, egzamin bynajmniej nie powinien przestawać na odczytach kursu ostatniego, ale raczej trzeba mieć wzgląd na to, co dotychczas w tym przedmiocie w całości szkolna nauka ziściła, lecz oraz wystrzegać się należy wszelkiego wymagania niesłusznego. Do tłumaczenia tak na język łaciński i grecki jak z łacińskiego, wybrane być mają nie oddziały i zadania w klasie już odczytane lub tłumaczone, ale owszem takowe, które nie są trudniejszemi od dotychczasowych wypracowań uczniów. Zamiast tłumaczenia na język łaciński można zresztą zadać także i wolną kompozycyą w łacińskim języku na tema odpowiednie.

Po siódme. Dyrektor każdego zupełnego gimnazyum udzielić ma osnowę niniejszego rozporządzenia uczniom najwyższej klasy z tem wezwaniem, że ci, którzyby się poddać chcieli egzaminowi dojrzałości, na końcu roku szkolnego zgłosić się mają i oraz wymienić, czy chcą odbyć egzamin także i z drugiego języka krajowego, jeżeliby takowego jako wolnego przedmiotu uczono. Jeżeliby się między zgłoszonymi znajdowali tacy, przy których nie jest prawdopodobnem, by się utrzymali przy egzaminie, takowym odradzać należy egzamin, jednakże gdyby przy nim obstawali, od tego nie mają być wyłączeni.

nasialstudiums für die Schüler als Unterrichtssprache im Gebrauche war, vorausgesetzt, dass über sie im laufenden Schuljahre ein besonderer Unterricht ertheilt worden ist.

Ist diess nicht geschehen, so entfällt die mündliche Prüfung aus diesem Gegenstande, die schriftliche hat aber jedenfalls einzutreten.

Die Prüfung aus einer zweiten Landessprache findet nur Statt auf Verlangen des Schülers, ausgenommen, wenn sie im laufenden Schuljahre für alle Schüler der achten Classe eines Gymnasiums obligat war. Das Ergebniss dieser Prüfung ist in das Maturitätszeugniss einzutragen, es kann jedoch für jetzt keinen nachtheiligen, wohl aber einen vortheilhaften Einfluss auf das Endurtheil über die Reife des Schülers üben.

Schüler, welche bisher vom Studium des Griechischen dispensirt waren, sind bei der Maturitätsprüfung einer Prüfung über diese Sprache nicht zu unterziehen.

Sechstens. Ueber dasjenige, was die Schüler, um ein Zeugniss der Reife zu erlangen, zu leisten haben, wird Folgendes bemerkt:

a) Der schriftliche in der Muttersprache zu verfassende Aufsatz hat vor den anderen Prüfungstheilen die Bestimmung, die allgemeine Bildung der Schüler zu bekunden. Der Schüler muss daher in diesem Aufsatze im Allgemeinen ein logisch richtiges Denken, besonders aber Klarheit in der Anordnung seiner Gedanken und Correctheit und Gewandtheit in der Sprache zeigen. Dazu ist nöthig, dass das Thema innerhalb seines Gedankenkreises liege; es darf jedoch weder selbst noch ein ihm zu nahe verwandtes in der Schule früher schon bearbeitet worden seyn.

b) In den lebenden Sprachen, in Religion, Geschichte und Physik hat sich die Prüfung für diessmal ihrem Stoffe nach zunächst an das zu halten, was im letzten Semester in der Schule behandelt worden ist. Es ist jedoch strenge nicht bloss auf das gedächtnissmässige Innehaben dieses Stoffes, sondern auf das richtige Verständniss desselben zu sehen, und daher ist überall, wo dieses Verständniss es erfordert, auch auf das früher Erlernte zurückzugehen. Bei der Prüfung über Physik ist jedesmal auch ein Abschnitt zu wählen, welcher eine Anwendung der mathematischen Kenntnisse des Schülers erheischt.

c) Rücksichtlich der alten Sprachen hat sich die Prüfung keineswegs auf das im letzten Semester Gelesene zu beschränken, wohl aber ist auf das bisher in diesem Gegenstande im Ganzen an der Schule Geleistete Rücksicht zu nehmen, und jede unbillige Forderung zu vermeiden. Zum Uebersetzen in das Lateinische und Griechische und aus dem Lateinischen sind nicht in der Classe bereits gelesene oder übersetzte Abschnitte und Aufgaben, wohl aber solche zu wählen, welche die bisherigen Arbeiten der Schüler an Schwierigkeit nicht übertreffen. Statt einer Uebersetzung in das Lateinische kann übrigens auch eine freie Composition in der lateinischen Sprache über ein angemessenes Thema aufgegeben werden.

Siebentens. Der Director eines jeden vollständigen Gymnasiums hat den Inhalt dieser Verordnung den Schülern der obersten Classe mit der Aufforderung mitzutheilen, dass diejenigen, welche sich der Maturitätsprüfung am Schlusse des Schuljahres unterziehen wollen, sich zu melden und zugleich anzugeben haben, ob sie auch die Prüfung aus einer zweiten Landessprache, wenn eine solche als freier Gegenstand gelehrt wird, bestehen wollen. Befinden sich unter den Angemeldeten solche, bei denen das Bestehen der Prüfung unwahrscheinlich ist, so ist ihnen von der Prüfung abzurathen, doch sind sie, wenn sie auf ihr beharren, nicht auszuschliessen.

Po ósme. Do początku miesiąca Lipca każdy dyrektor zupełnego gimnazyum przesłać winien do krajowej władzy szkolnej (albo gdzie takowej jeszcze zupełnie nie uorganizowano, do namiestnictwa lub do władzy, jego miejsce w kraju koronnym zastępującej:

a) ilość uczniów, którzy się do najbliższego egzaminu dojrzałości zameldowali, z imiennem oznaczeniem tych, którym egzamin odradzano;

b) doniesienie, czy uczono drugiego języka krajowego jako przedmiotu obowiązkowego, albo czy uczniowie dobrowolnie się poddają egzaminowi z drugiego języka krajowego;

c) wyszczególnienie nauczycieli najwyższej klasy, co ci w ostatniem półroczu, a co w poprzedzającem z swego naukowego przedmiotu w szkole wykładali;

d) temata, jakie nauczyciele dla wypracowań piśmiennych proponują, a to takowych po kilka dla każdej części egzaminu piśmiennego;

e) czyli są powody i jakie do przedsiębrania ustnego egzaminu na końcu bieżącego lub na początku następującego roku szkolnego.

Po dziewiąte. Około środka miesiąca Lipca przesela władza szkolna temata do dyrektorów, które dla piśmiennych egzaminów wybrała. Ta nie jest przywiązaną przy wyborze do tematów jej przesłanych, wszelakoż zawsze uwzględniać ma tak te jak też podane jej przez nauczycieli udzielania względem tego, co ci w odczytach swych wykładali.

Ta władza wyznacza oraz, do którego dnia najdalej piśmienne roboty poprawione, i wraz z przeglądem wyroków opatrzone, jej przesłane być mają, tudzież w których dniach ustny egzamin odbywać się ma.

Po dziesiąte. Piśmienne egzamina mają wedle wskazań §. 81, 3—9. drukowanego projektu przedsięwzięte być. Przytem części z łacińskiego lub greckiego tłumaczyć się mające, jeżeli nie są uczniom pod ręką, także dyktowane być mogą, a czas ku temu potrzebny nie ma być wrachowany do czasu dla samego tłumaczenia użyć się mającego.

Czas, w którem robotę oddano, przez nauczyciela takową odbierającego najlepiej na samej robocie zanotuje się.

Przy każdym oddziale 20 kandydatów egzamin składających, musi być przytomnym najmniej jeden nadzorujący nauczyciel; czy więcej oddziałów kandydatów egzamin składających w tej samej miejscowości jednocześnie pracować mogą, to jedynie od miejscowości zawisło.

Jeżeliby uczeń jaki, z powodu użycia niepozwolonych środków pomocniczych, zniewolonym był do powtórzenia piśmiennych robót egzaminowych, tedy dyrektor takowemu zadania egzaminowe wyznaczyć winien.

Po jedenaste. Piśmienne roboty egzaminowe wedle osnowy §. 82. drukowanego projektu przez nauczycieli poprawione i do władzy szkolnej wraz z przepisanym tamże przeglądem tabelarycznym przesłane będą. W tym przeglądzie rubrykę „matematyka“ wypuścić, a natomiast „religia“ umieścić się ma, tudzież zamiast „język ojczysty“ umieścić się ma „język ojczysty albo naukowy.“

Osądzenia, w tabelę wciągnąć się mające, krótkiemi wyrazy oznaczyć należy.

Po dwunaste. Ustny egzamin w przeznaczonych dniach pod osobistem przewodnictwem inspektora gimnazyalnego odbywać się będzie, przy czem postanowienia §. 83, 5—7. drukowanego projektu zachować się winno. Miejsce nauczyciela matematyki zajmuje nauczyciel religii.

Achtens. Bis zum Anfange des Monates Juli hat jeder Director eines vollständigen Gymnasiums an die Landesschulbehörde (oder wo diese noch nicht völlig organisirt ist, an die Statthalterei oder die ihre Stelle im Kronlande versehende Behörde) einzusenden:

a) *die Anzahl der Schüler, welche sich zur nächsten Maturitätsprüfung gemeldet haben, mit namentlicher Bezeichnung derjenigen, denen von der Prüfung abgerathen worden ist;*

b) *die Anzeige, ob eine zweite Landessprache als obligater Gegenstand gelehrt worden, oder ob sich Schüler freiwillig der Prüfung aus einer zweiten Landessprache unterziehen;*

c) *die Angaben der Lehrer der obersten Classe, was von ihnen im letzten Semester und was in dem vorangehenden aus ihrem Lehrgegenstande in der Schule behandelt worden;*

d) *die Themata, welche die Lehrer für die schriftlichen Arbeiten vorschlagen, und zwar mehrere für jeden Theil der schriftlichen Prüfung;*

e) *ob und welche Gründe da sind, die mündliche Prüfung am Schlusse des laufenden oder am Anfange des folgenden Schuljahres vorzunehmen.*

Neuntens. Um die Mitte des Monates Juli sendet die Schulbehörde die Themata an die Directoren, welche sie für die schriftlichen Prüfungen gewählt hat. Sie ist bei der Wahl an die eingesendeten Themata nicht gebunden, wird jedoch dabei stets sowohl diese als die von den Lehrern gegebenen Auskünfte über das in den Lectionen Behandelte berücksichtigen.

Zugleich bestimmt sie, bis zu welchem Tage spätestens die schriftlichen Arbeiten corrigirt und mit einer Uebersicht über die Urtheile versehen, ihr sollen eingesendet, und an welchen Tagen die mündliche Prüfung soll abgehalten werden.

Zehntens. Die schriftlichen Prüfungen sind nach den Weisungen des §. 81, 3 — 9 des gedruckten Entwurfes vorzunehmen. Dabei können die aus dem Lateinischen oder Griechischen zu üersetzenden Stücke, wenn sie den Schülern nicht zur Hand sind, auch dictirt werden, und es ist die hiezu nöthige Zeit in die für die Uebersetzung selbst zu verwendende Zeit nicht einzurechnen.

Der Zeitpunct, wann eine Arbeit abgeliefert worden, wird von dem dieselbe übernehmenden Lehrer am besten auf der Arbeit selbst notirt.

Wenigstens für je 20 Prüflinge muss ein beaufsichtigender Lehrer zugegen seyn; ob mehrere Abtheilungen von Prüfungen in einem Locale gleichzeitig arbeiten können, hängt nur von der Beschaffenheit des Locales ab.

Wird ein Schüler wegen Benützung unerlaubter Hilfsmittel verhalten, die schriftlichen Prüfungsarbeiten zu widerholen, so hat der Director ihm die Prüfungsaufgaben zu stellen.

Eilftens. Die schriftlichen Prüfungsarbeiten werden dem Inhalte des §. 82 des gedruckten Entwurfes gemäss von den Lehrern corrigirt und an die Schulbehörde mit der daselbst vorgezeichneten tabellarischen Uebersicht eingesendet. In dieser Uebersicht ist die Rubrik „Mathematik" wegzulassen, und dafür „Religion" zu setzen, und anstatt „Muttersprache" ist zu setzen „Mutter- oder Unterrichtssprache."

Die in die Tabelle einzutragenden Urtheile sind durch kurze Ausdrücke zu bezeichnen.

Zwölftens. Die mündliche Prüfung wird an den festgesetzten Tagen unter der persönlichen Leitung des Gymnasial-Inspectors abgehalten, und es sind dabei die Bestimmungen des §. 83, 5 — 7 des gedruckten Entwurfes zu beachten. An die Stelle des Lehrers der Mathematik tritt der Lehrer der Religion.

Jeżeliby w jakim kraju koronnym przy większej liczbie gimnazyów osobista przytomność inspektora gimnazyalnego w każdem z nich niemożliwą była, natenczas przez namiestnika radca szkolny, nie należący do krajowej władzy szkolnej, delegowany będzie do kierowania ustnem egzaminem jednego lub więcej gimnazyów.

Ilu uczniów w jednym dniu wyegzaminować należy, to postanawia kierujący radzca szkolny; egzaminujący nauczyciel każdego zawodu wciąga rezultat egzaminu w przeznaczoną ku temu rubrykę tabelarycznego przeglądu.

Po trzynaste. Na końcu zupełnego egzaminu, lub na końcu każdego dnia egzaminu wedle postanowień §§fów 85. i 86. drukowanego projektu pod zmianami tychże, z niniejszego rozporządzenia wynikającemi, odbyć się ma konferyncya względem zaświadczeń wydać się mających.

Nauczyciel matematyki na teraz nie jest potrzebnym członkiem tej konferencyi, ale za to nauczyciel religii.

Protokół na to sporządzić się mający, który przy gimnazyum pozostaje, zawierać ma z reguły należycie już ułożone, zupełne, każdemu uczniowi wystawić się mające zaświadczenie, a przeto dokładnie opatrzony być musi rubrykami zaświadczenia dojrzałości. Formularz tego zaświadczenia wypisać się ma ze strony 215. drukowanego projektu; zamiast rubryk „język ojczysty“ i „drugi żyjący język“ wymienić się mają te właśnie języki n. p. „język niemiecki.“

Względem wolnych przedmiotów naukowych, które nie są przedmiotem egzaminu dojrzałości, jako też względem religijnych umiejętności takowych uczniów, dla wyznania których nie ma ustanowionego na gimnazyum nauczyciela, należy przedsięwziąść zwykły dotąd egzamin semestralny, i wciągnąć oraz wypadłość takowego w zaświadczenie dojrzałości.

Po czternaste. Zaświadczenie dojrzałości, jak najdokładniej przedstawić ma stan wykształcenia ucznia i ku temu posłużyć, by toż i później jeszcze (ob. §. 88, 2. drukowanego projektu) poznać dawało postęp wykształcenia ucznia. Zatem pojedyncze rubryki zapełniane być mają sposobem ile możności indywidualizującym.

Czyli uczeń jaki uznanym być może za dojrzałego do wstąpienia do studyów fakultetowych, to zawisło od ogólnej wynikłości jego egzaminu; uznanym będzie za takowego, jeżeli tyle wykazał umiejętności w pojedyńczych przedmiotach egzaminowych i takowy stopień formalnego wykształcenia, że mu koniecznie przyznać trzeba uzdolnienie do użycia studyów fakultetowych, wedle natury tych studyów.

Przy należytem przygotowaniu zaświadczeń dojrzałości, z reguły nie będzie żadnych trudności co do tego, aby te jeszcze w przytomności radcy szkolnego, z protokółów konferencyi odpisane i podpisem onego radcy opatrzone były. Zaświadczenia te opatrzone być mają stęplem dotychczasowych obsolutoryów filozoficznych.

Po piętnaste. Jeżeli w następnie przyszłym roku szkolnym, zgłoszą się do którego z uniwersytetów we Wiedniu, Pradze, Ołomuńcu, Krakowie, we Lwowie, Gracu i Insbruku, młodzieńcy do imatrykulacyi, jako zwyczajni słuchacze, którzy w bieżącym roku szkolnym dotychczasowe studya filozoficzne w jednym z tych krajów koronnych pokończyli, dla których niniejsze rozporządzenie wydanem nie zostało (ob.

Wenn in einem Kronlande die grössere Anzahl der Gymnasien die persönliche Gegenwart des Gymnasial-Inspectors an jedem derselben unmöglich machte, so wird durch den Statthalter ein Schulrath ausser der Landesschulbehörde zur Leitung der mündlichen Maturitätsprüfung eines oder mehrerer Gymnasien delegirt.

Wie viele Schüler an einem Tage zu prüfen seien, bestimmt der leitende Schulrath; der prüfende Lehrer eines jeden Faches trägt das Resultat der Prüfung in die dafür bestimmte Rubrik der tabellarischen Uebersicht ein.

Dreizehntens. Am Schlusse der ganzen Prüfung, oder am Schlusse eines jeden Prüfungstages ist nach den Bestimmungen der §§. 85 und 86 des gedruckten Entwurfes unter den aus dem gegenwärtigen Erlasse sich ergebenden Abänderungen derselben, die Conferenz über die auszustellenden Zeugnisse abzuhalten.

Der Lehrer der Mathematik ist für diessmal kein nothwendiges Glied dieser Conferenz, wohl aber der Lehrer der Religion.

Das hiebei aufzunehmende Protokoll, welches bei dem Gymnasium verbleibt, hat in der Regel das schon gehörig redigirte, vollständige, einem jeden Schüler auszustellende Zeugniss zu enthalten, und muss daher genau mit den Rubriken des Maturitätszeugnisses versehen seyn. Das Formular dieses Zeugnisses ist aus Seite 215 des gedruckten Entwurfes zu entnehmen; anstatt der Rubriken „Muttersprache“ und „zweite lebende Sprache“ sind die Sprachen selbst anzugeben, z. B. „deutsche Sprache.“

Ueber freie Lehrfächer, welche nicht Gegenstand der Maturitätsprüfung sind, sowie über die Religionskenntnisse solcher Schüler, für deren Glaubensbekenntniss ein Lehrer am Gymnasium nicht bestellt ist, ist die bisher übliche Semestralprüfung vorzunehmen und ihr Ergebniss in das Maturitätszeugniss einzutragen.

Vierzehntens. Das Maturitätszeugniss soll ein möglichst genaues Bild von dem Bildungszustande des Schülers geben und dazu dienen, auch später noch (s. §. 88, 2 des gedruckten Entwurfes) den Bildungsgang desselben erkennen zu lassen. Demgemäss sind die einzelnen Rubriken in möglichst individualisirender Weise auszufüllen.

Ob ein Schüler für reif zum Eintritte in ein Facultätsstudium zu erklären sei, hängt von dem Gesammtergebniss seiner Prüfung ab; er wird dafür zu erklären seyn, wenn er so viele Kenntnisse in den einzelnen Prüfungsgegenständen und einen solchen Grad formeller Bildung bewiesen hat, dass seine Fähigkeit, ein Facultätsstudium der Natur dieses Studiums gemäss zu benützen, angenommen werden muss.

Bei gehöriger Vorbereitung der Maturitätszeugnisse wird es in der Regel keine Schwierigkeit haben, dass diese noch während der Anwesenheit des Schulrathes aus dem Conferenzprotokolle copirt und mit der Unterschrift des letzteren versehen werden. Sie haben den Stämpel der bisherigen philosophischen Absolutorien zu tragen.

Fünfzehntens. Wenn im nächsten Studienjahre sich an einer der Universitäten zu Wien, Prag, Olmütz, Krakau, Lemberg, Gratz und Innsbruck Jünglinge zur Immatriculation als ordentliche Hörer melden, welche im laufenden Schuljahre das bisherige philosophische Studium in einem derjenigen Kronländer, für welche gegenwärtige Verordnung nicht erflossen ist, (s. oben 1) absolvirt haben, so sind sie vor der Immatriculation an den Decan der philoso-

wyżej 1.), tedy ci przed imatrykulacyą do dziekana filozoficznego wydziału odesłani być mają, który ich w biegu pierwszego miesiąca roku szkolnego egzaminowi dojrzałości poddać powinien.

Dziekan w tym celu złoży komisyą egzaminacyjną z ciała nauczycielskiego, która pod jego przewodnictwem przedsięweźmie tak piśmienny, jak ustny egzamin. Dla piśmiennego egzaminu komisya pytania oznacza.

Potrzebne części składowe egzaminu są: piśmienne wypracowanie w tym żyjącym języku państwa, w którym kandydat egzamin składający, największą biegłość ma, tudzież piśmienny i ustny egzamin z łaciny; inne przedmioty egzaminowe, wybrać się mają z ostatniego semestralnego albo rocznego zaświadczenia kandydatów egzamin składających, atoliż te tylko przedmioty egzaminowi poddane być mają, które należą do obrębu gimnazyum według nowej jego organizacyi.

Zresztą istotne formy i zasady, na które zważać się winno dla tego rodzaju egzaminów te same są, jakie wyżej dla zwyczajnych dojrzałości egzaminów przepisano; stanowiska, których komisya ściśle trzymać się winna, są i tu: oddalenie tych, których przygotowanie dla wszechnicy niezawodnie jest niedostatecznem, z uniknieniem wszelkiego od uczniów żądania, wedle okoliczności dotychczasowych stosunków niesłusznego.

Gimnazyalni inspektorowie tego kraju koronnego, w którym się znajduje fakultet egzaminujący, mają prawo obecnymi być przy tym egzaminie, i przy konferencyi względem zaświadczenia, poradczo głosować, przeto więc zawiadomieni być mają o czasie przedsięwzięcia tego egzaminu. Zaświadczenie odbytego egzaminu wystawia się im w imieniu fakultetu filozoficznego, i tylko zaświadczenie dojrzałości nadaje kandydatowi, egzamin składającemu, prawo do immatrykulacyi do studyów fakultetowych.

Po szesnaste. Za egzamin dojrzałości po gimnazyach, z publicznych funduszów udotowanych, opłacić ma każdy kandydat egzamin składający, taksę 2. złt. reń., przed rozpoczęciem ustnego egzaminu, złożyć się mającą; prywatyści egzaminującego gimnazyum, potrójną summę złożyć mają. Po gimnazyach, nie z publicznych funduszów utrzymanych, od korporacyi zawisło, których zakładem są gimnazya takowe, czy taksę tę pobierać chcą, czy nie.

Taksy egzaminowe należą się dyrektorowi i egzaminującym nauczycielom w równych częściach.

Zaprowadzając postanowienia te dla uczniów kończących w roku bieżącym szkolnym studya gimnazyalne, nadmienia się oraz, że z końcem szkolnego roku 1851., także matematyka i historya naturalna, przedmiotami egzaminowemi będą, i że wymagania względem reszty przedmiotów egzaminowych rozszerzenia doznają, naturze egzaminu dojrzałości więcej odpowiedniego. Na to więc nauczyciele w następującym właśnie roku szkolnym wzgląd mieć, i przy nauczaniu swem nieprzerwanie, jak najściślejszy związek późniejszych co do czasu wykładów z poprzedzającemi zachować mają; zarazem też i uczniów na to uważnymi zrobić winni.

phischen Facultät zu weisen, welcher sie im Laufe des ersten Monates des Studienjahres einer Maturitätsprüfung zu unterziehen hat.

Er setzt zu diesem Zwecke eine Prüfungscommission aus dem Lehrkörper zusammen, welche unter seiner Leitung eine schriftliche und mündliche Prüfung vornimmt. Für die schriftliche Prüfung bestimmt die Commission die Fragen.

Nothwendige Bestandtheile der Prüfung sind: ein schriftlicher Aufsatz in derjenigen im Reiche lebenden Sprache, welche dem Examinanden die geläufigste ist, und eine schriftliche und mündliche Prüfung aus dem Lateinischen; die übrigen Prüfungsgegenstände sind aus dem letzten Semestral- oder Annualzeugnisse der Examinanden zu entnehmen, jedoch sind nur jene in die Prüfung einzubeziehen, welche in das Bereich des Gymnasiums nach dessen neuer Organisation fallen.

Im Uebrigen sind die wesentlichen Formen und die zu beachtenden Grundsätze auch für diese Art von Prüfungen dieselben, welche oben für die ordentlichen Maturitätsprüfungen vorgeschrieben wurden; die von der Prüfungscommission festzuhaltenden Gesichtspuncte sind auch hier: Entfernthalten solcher, deren Vorbereitung für die Universität entschieden ungenügend ist, mit Vermeidung jeder nach Beschaffenheit der bisherigen Verhältnisse unbilligen Forderung an die Studierenden.

Die Gymnasial-Inspectoren des Kronlandes, in welchem die prüfende Facultät gelegen ist, sind zur Gegenwart bei dieser Prüfung und bei der Zeugnissconferenz mit berathender Stimme berechtigt, und sie sind daher von der Zeit der Vornahme dieser Prüfung in Kenntniss zu setzen. Das Prüfungszeugniss wird im Namen der philosophischen Facultät ausgestellt und nur ein Zeugniss der Reife berechtigt den Examinanden zur Immatriculation in ein Facultätsstudium.

Sechzehntens. Für die Maturitätsprüfung ist an, aus öffentlichen Fonden erhaltenen Gymnasien von jedem Examinanden eine vor Beginn der mündlichen Prüfung zu erlegende Taxe von 2 fl. zu entrichten; die Privatisten des prüfenden Gymnasiums haben den dreifachen Betrag zu erlegen. An Gymnasien, die nicht aus öffentlichen Fonden erhalten sind, hängt es von den Corporationen, deren Anstalten die Gymnasien sind, ab, ob sie jene Taxe einheben wollen oder nicht.

Die Prüfungstaxen kommen dem Director (Decan) und den prüfenden Lehrern zu gleichen Theilen zu.

Indem diese Bestimmungen für die im laufenden Schuljahre die Gymnasial-Studien absolvirenden Schüler getroffen werden, wird zugleich bemerkt, dass am Schlusse des Schuljahres 1851 auch die Mathematik und die Naturgeschichte als Prüfungsgegenstände eintreten und auch die Forderungen in Betreff der übrigen Prüfungsgegenstände eine der Natur einer Maturitätsprüfung mehr entsprechende Erweiterung erfahren werden. Hierauf haben also die Lehrer im nächsten Schuljahre Rücksicht zu nehmen, und bei ihrem Unterrichte unausgesetzt das der Zeit nach später Vorgetragene mit dem früheren in die engste Verbindung zu setzen; zugleich haben sie auch die Schüler darauf aufmerksam zu machen.

[illegible]

Dziennik praw państwa i rządu

dla

cesarstwa austryackiego.

[illegible]

[illegible]

236.

Cesarski patent z dnia 17. Czerwca 1859,

[illegible]

My Franciszek Józef pierwszy,

z Bożej łaski Cesarz Austryacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardzki i Wenecki, Dalmacyi, Kroacyi, Sławonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiążę Austryi; Wielki Książe Toskany i Krakowa; Książe Lotaryngii, Salzburga, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książe Siedmiogrodu; Margrabia Morawii; Książe górnego i dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Guastalli, Oświęcimia i Zatora, Cieszyna, Frylulu, Ragusy i Zadaru; uksiążęcony Hrabia Habsburga, Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski; Książe Trydentu i Brixenu; Margrabia górnych i dolnych Łużyc i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryestu, Kattaru i na Marchii wendyjskiej; Wielki Wojewoda województwa Serbii i t. d. i t. d.

[illegible]